

References:

1. Booth W. C., Colomb G. G., Williams J. M. The Craft of Research, Fourth Edition. 4th ed. Chicago : University of Chicago Press, 2016. 336 p.
2. Turabian K. L. A Manual for Writers of Research Papers, Theses, and Dissertations. 9th ed. Chicago : University Of Chicago Press, 2018. 776 p. URL: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226430607.001.0001> (date of access: 14.09.2023).
3. *Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607 с.*
4. *Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник/ В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. 7-ме вид., переробл. і доп. К.: Знання, 2010. 295 с.*

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-8>

ЩОДО ОБРАННЯ ТЕМАТИКИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ЮРИДИЧНИХ НАУК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вітвіцький Сергій Сергійович

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
полковник поліції,
ректор*

*Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Назимко Єгор Сергійович

*доктор юридичних наук, професор,
майор поліції
перший проректор*

*Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Однією з передумов якісної підготовки дисертаційної роботи є виважений вибір її теми із застосуванням критеріїв актуальності, новизни і перспективності. Зазначене у повній мірі стосується й дисертаційних досліджень з юридичних наук, результати яких мають

забезпечувати практичні потреби правового регулювання суспільних відносин, сприяти удосконаленню законодавства та правозастосовної практики.

В умовах дії в Україні правового режиму воєнного стану, введеного у зв'язку з широкомасштабною збройною агресією російської федерації, у вітчизняній юридичній науці намітилася тенденція до корегування тематики дисертаційних досліджень, з урахуванням воєнно-політичних та інших загроз, що постали перед українським суспільством. Така тенденція загалом заслуговує схвальної оцінки, адже юридична наука не може залишатись осторонь безпрецедентних викликів, спричинених війною проти нашої країни. Разом з тим наявні підходи до обрання тематики дисертаційних досліджень не позбавлені деяких недоліків, зумовлених як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками.

Варто відзначити, що останнім часом на державному рівні вживаються певні заходи, спрямовані на забезпечення актуалізації тематики наукових досліджень. Зокрема, рішенням Національної ради України з питань розвитку науки і технологій від 23 лютого 2023 р. рекомендовано центральним органам виконавчої влади, Національній академії наук України, національним галузевим академіям наук, іншим головним розпорядникам бюджетних коштів, що здійснюють наукову і науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, здійснити перегляд тематики наукових досліджень і науково-технічних розробок з урахуванням потреб національної безпеки й оборони [1]. Зважаючи на це рішення, Міністерство освіти і науки України почало працювати над зміною підходів до формування тематики наукових досліджень, наголошуючи, що в умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити максимальне спрямування науково-технічної діяльності закладів вищої освіти і наукових установ на вирішення реальних проблем оборони, безпеки, економіки та суспільства України [2]. Наразі цим Міністерством підготовлено проект Закону України «Про систему пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні», який передбачає формування єдиного переліку пріоритетних напрямів такої діяльності, що визначатимуться на період до 5 років, у тому числі з віднесенням до пріоритетів напряму національної безпеки і оборони, який був відсутній у попередніх нормативних документах [3].

На необхідності оновлення підходів до формування тематики наукових досліджень акцентує увагу й Міністерство внутрішніх справ України. Зокрема, у грудні 2022 р. на засіданні Наукової ради МВС актуалізовано загальну тематику наукових досліджень для наукових установ та закладів вищої освіти, що перебувають у сфері управління цього Міністерства, а також схвалено тематику дисертаційних досліджень, що готуються в цих установах і закладах, з урахуванням потреб структурних підрозділів органів системи МВС [4].

Разом з тим в контексті порушеного питання варто відзначити й деякі проблемні аспекти. Так, вивчення оприлюдненого Національною академією правових наук України Переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук, затверджених у 2022 році, дозволяє констатувати чисельні випадки дублювання тем дисертацій, заявлених різними закладами вищої освіти і науковими установами. Наприклад, одразу 10 дисертантів обрали для дослідження тему щодо кримінально-правової протидії незаконному використанню гуманітарної допомоги, 8 дисертантів – тему щодо кримінально-правової характеристики колабораційної діяльності [5]. Звісно, чинне законодавство не забороняє підготовку і захист дисертаційних досліджень за одними і тими ж темами за умови відсутності академічного плагіату, але таке дублювання дисертаційної тематики навряд чи можна вважати доцільним.

Слід зауважити, що про дублювання обраних тем дисертаційних робіт здобувачі наукового ступеня доктора філософії в галузі права та їх наукові керівники, як правило, дізнаються із запізненням – після виходу з друку підготовленого Національною академією правових наук України Переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук, який публікується у наступному році після затвердження тем дисертацій. При цьому на момент опублікування такого Переліку здобувачами вже виконано певний обсяг роботи за обраною темою, що є стримуючим чинником для зміни теми.

Наведене вище вказує на потребу вжиття додаткових заходів для координації тематики дисертаційних досліджень у галузі права, що виконуються в різних наукових установах та закладах вищої освіти України. Зокрема, покращенню такої координації може сприяти запровадження механізму, за якого наукові установи та заклади вищої освіти після затвердження тем дисертацій з юридичних наук невідкладно подаватимуть відповідні повідомлення до Національної академії правових наук України, а остання забезпечуватиме створення та функціонування загальнодоступної оперативної оновлюваної онлайн-баз даних про затверджені теми дисертацій в галузі права.

Актуалізації тематики дисертаційних досліджень з юридичних наук також може слугувати формування та затвердження Національною академією правових наук України оновленого переліку пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, з урахуванням наявних нині безпекових викликів і загроз, а також потреби закладення законодавчого підґрунтя для післявоєнного відновлення країни. Такий перелік має стати додатковим орієнтиром для визначення у найближчому та середньостроковому періодах тематики дисертаційних робіт юридичного спрямування.

Реалізація наведених вище пропозицій створить передумови для більш коректного обрання та формулювання тем дисертаційних досліджень, що у підсумку сприятиме покращенню їх якості та результативності.

Література:

1. Протокол № 5 засідання Національної ради України з питань розвитку науки і технологій від 23 лютого 2023 р. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-ukrayini-z-pitan-rozvitku-nauki-i-tehnologij/zasidannya-nacionalnoyi-radi-ukrayini-z-pitan-rozvitku-nauki-i-tehnologij>

2. Про визначення тематики наукових досліджень/розробок: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/12137-23 від 16.08.2023.

3. МОН пропонує для громадського обговорення проект Закону України «Про систему пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні». *Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-sistemu-prioritetnih-napryamiv-naukovoyi-naukovo-tehnichnoyi-ta-innovacijnoyi-diyalnosti-v-ukrayini>

4. Наука змінюється і потребує перегляду з урахуванням умов воєнного часу. *Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/news/nauka-zminiujetsia-i-potrebuje-peregliadu-z-uraxuvanniam-umov-vojenogo-casu>

5. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2022 р.) : розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. Харків : Право, 2023. 394 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-9>

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Віцюк Алла Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної медицини та гуманітарних дисциплін,

ПВНЗ «Міжнародна академія екології та медицини»

м. Київ, Україна

Освіта XXI століття в умовах воєнного стану визначається новими підходами – поєднання традиційних класичних форм, методів і засобів із інноваційними. Процес інтеграції України в європейський освітній простір та єдині стандарти вищої освіти в межах Європейського Союзу вимагають від вітчизняної системи освіти формування творчої,